

**Llythrennedd – Llafaredd
ar draws y cwricwlwm
Y Cyfnod Sylfaen**

Elfennau		Dosbarth derbyn	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	Agweddau	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:
	Siarad	<ul style="list-style-type: none"> • siarad am bethau o’u profiad a rhannu gwybodaeth • defnyddio geiriau, cymalau a brawddegau syml • mynegi beth yw eu hoff bethau a’u cas bethau • siarad yn glywadwy • cyfrannu i weithgareddau chwarae rôl gan ddefnyddio iaith berthnasol • dangos ymwybyddiaeth bod rhai synau yn newid ar ddechrau geiriau, e.e. <i>dau gi, y gath</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • mynegi barn ar bynciau cyfarwydd • siarad am bethau y maent wedi’u llunio neu wedi’u gwneud, gan esbonio’r broses • cynnwys rhai manylion a rhywfaint o eirfa berthnasol i ymhelaethu ar eu syniadau neu eu hadroddiadau • siarad yn glywadwy, gan gyfleu ystyr i wrandawyr sydd y tu hwnt i’w grŵp cyfeillion • mabwysiadu rôl gan ddefnyddio iaith briodol • dangos ymwybyddiaeth bod rhai synau’n newid ar ddechrau geiriau, e.e. <i>y ferch</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • mynegi barn, gan roi rhesymau a chynnig atebion priodol i gwestiynau • ymestyn eu syniadau neu eu hadroddiadau gan drefnu’r hyn y maent yn ei ddweud a chynnwys manylion perthnasol • siarad yn eglur ag ystod o gynulleidfaoedd • mabwysiadu rôl benodol, gan ddefnyddio iaith sy’n briodol mewn sefyllfaoedd strwythuredig • <i>defnyddio ambell dreigl y maent wedi ei ymarfer ar lafar, e.e. y bêl, fy mag, i’r dref</i>
	Gwrando	<ul style="list-style-type: none"> • dangos eu bod wedi gwrando ar eraill, e.e. <i>wrth dynnu llun</i> • ymuno wrth adrodd/canu hwiangerddi, rhigymau a chaneuon, eu hailadrodd neu eu dysgu ar y cof, gyda pheth cymorth • gofyn cwestiynau am rywbeth a ddywedwyd 	<ul style="list-style-type: none"> • gwrando ar eraill, â sylw cynyddol, gan ymateb yn briodol fel arfer, e.e. <i>dilyn cyfarwyddiadau’n gywir</i> • ymuno wrth adrodd/canu amrywiaeth o rigymau a chaneuon, eu hailadrodd neu eu dysgu ar y cof • ailadrodd naratifau neu wybodaeth y maent wedi eu clywed • dangos eu bod yn deall yr hyn y maent wedi ei glywed drwy holi cwestiynau i ddod o hyd i ragor o wybodaeth • ateb cwestiynau gan ddefnyddio ffurfiau cywir fel arfer, e.e. <i>Oes? Oes/Nac oes</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • gwrando ar eraill gan ganolbwyntio, deall y prif bwyntiau a gofyn am eglurhad os oes ei angen • ailadrodd naratifau neu wybodaeth y maent wedi eu clywed, gan osod y digwyddiadau yn eu trefn gywir • dangos eu bod yn deall yr hyn y maent wedi ei glywed drwy holi cwestiynau perthnasol i ddod o hyd i wybodaeth benodol • ateb cwestiynau gan ddefnyddio ffurfiau cywir, e.e. <i>Ydy? Ydy/Nac ydy</i>
Cydweithio a thrafod	<ul style="list-style-type: none"> • cyfnewid syniadau wrth drafod yn unigol ac mewn grwpiau bach, e.e. <i>gyda ffrindiau</i> • cymryd rhan mewn gweithgareddau gydag eraill, gyda pheth rhyngweithio. 	<ul style="list-style-type: none"> • cyfrannu i sgysiau ac ymateb i eraill, gan gymryd eu tro o’u hysgogi • cymryd rhan mewn gweithgareddau gydag eraill a siarad am yr hyn y maent yn ei wneud. 	<ul style="list-style-type: none"> • cyfrannu i drafodaeth, parhau i ganolbwyntio ar y pwnc a chymryd eu tro i siarad • rhannu gweithgareddau a gwybodaeth i gwblhau tasg. 	

Llythrennedd – Llafaredd

ar draws y cwricwlwm

Cyfnod Allweddol 2

Elfennau		Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blwyddyn 6
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	Agweddau	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:
	Siarad	<ul style="list-style-type: none"> esbonio gwybodaeth a syniadau gan ddefnyddio geirfa briodol trefnu'r hyn y maent yn ei ddweud fel bod y gwrandawyr yn gallu dilyn, e.e. <i>pwysleisio pwyntiau allweddol, rhoi esboniad yn ei drefn</i> siarad yn eglur, gan amrywio'r mynegiant i helpu'r gwrandawyr defnyddio iaith sy'n berthnasol i sefyllfaoedd mwy ffurfiol, e.e. <i>yn ystod y gwasanaeth, siarad ag ymwelydd (gan ddechrau defnyddio tilchi)</i> cadw mewn rôl a chynorthwyo eraill wrth chwarae rôl defnyddio'r treigladau mwyaf cyffredin yn gywir fel arfer, e.e. <i>y gadair, ar ben</i> 	<ul style="list-style-type: none"> esbonio gwybodaeth a syniadau gan ddefnyddio adnoddau cynorthwyol, e.e. <i>deunyddiau ar sgrin ac ar y we</i> trefnu sgwrs er mwyn i gynulleidfaoedd gwahanol ddilyn yr hyn sy'n cael ei ddweud, e.e. <i>rhoi gwybodaeth gefndir, rhoi crynodeb byr o'r prif bwyntiau</i> addasu sgwrs gan ddangos eu bod yn deall y gwahaniaethau rhwng sgwrs anffurfiol ymhlith ffrindiau a sgwrs fwy estynedig â grŵp ehangach, e.e. <i>defnyddio tilchi</i> archwilio sefyllfaoedd gwahanol drwy chwarae rôl defnyddio'r treigladau mwyaf cyffredin yn gywir, e.e. <i>fy nghalon</i> 	<ul style="list-style-type: none"> esbonio gwybodaeth a syniadau, archwilio a defnyddio ffyrdd o argyhoeddi, e.e. <i>defnydd o eirfa, ystum, cynorthwyon gweledol</i> siarad yn eglur, gan ddefnyddio iaith ffurfiol a thafllu'r llais yn effeithiol i gynulleidfa fawr, e.e. <i>digwyddiad i rieni/gofalwyr, cyflwyniad i ymwelwyr</i> archwilio dadleuon a themâu drwy chwarae rôl treiglo'n gywir fel rheol ar ôl y rhan fwyaf o'r arddodiaid a'r rhagenwau, e.e. am funud, dy fam 	<ul style="list-style-type: none"> mynegi materion a syniadau'n eglur, gan ddefnyddio geirfa arbenigol ac enghreifftiau siarad yn eglur gan ddefnyddio iaith ffurfiol ac amrywio mynegiant, tòn a chryfder y llais, i gadw diddordeb y gwrandawyr archwilio materion heriol neu ddadleuol drwy barhau i gynnal y rôl y maent yn ei chwarae treiglo'n gywir ar ôl arddodiaid a rhagenwau, gan ddechrau dod yn ymwybodol nad yw pob llythyren yn dilyn y drefn arferol, e.e. <i>y llinell</i>
	Gwrando	<ul style="list-style-type: none"> gwrando'n ofalus a gwneud cysylltiadau rhwng yr hyn y maent yn ei ddysgu a'r hyn y maent eisoes yn ei wybod gwirio eu bod yn deall drwy ofyn cwestiynau perthnasol neu gynnig sylwadau perthnasol 	<ul style="list-style-type: none"> gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau ar ôl gwrando, ymateb gan fynegi barn am yr hyn y mae'r siaradwr wedi'i ddweud 	<ul style="list-style-type: none"> gwrando'n astud ar gyflwyniadau gan ddefnyddio technegau i gofio'r prif bwyntiau, e.e. <i>gwneud nodiadau, crynhoi</i> gwrando ar eraill, gofyn cwestiynau ac ymateb i'r cynnwys a safbwyntiau'r siaradwr 	<ul style="list-style-type: none"> gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o gasgliadau neu farn y siaradwr ymateb i eraill gyda chwestiynau a sylwadau sy'n canolbwyntio ar resymau, goblygiadau a chmau nesaf
Cydweithio a thrafod	<ul style="list-style-type: none"> cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan rannu syniadau a gwybodaeth siarad yn bwrpasol er mwyn cyflawni tasg mewn grŵp. 	<ul style="list-style-type: none"> cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan helpu pawb i gymryd rhan helpu grŵp i ddod i gytundeb, e.e. <i>ystyried rhesymau neu ganlyniadau, cadw ffocws ar y pwnc/peidio â dilyn ysgyfarlogod wrth drafod pwnc.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan gymryd rhywfaint o gyfrifoldeb dros gyflawni'r dasg yn dda, e.e. <i>cyflwyno syniadau perthnasol, crynhoi</i> ychwanegu at a datblygu syniadau dysgwyr eraill mewn trafodaethau grŵp, e.e. <i>drwy holi cwestiynau i archwilio ymhellach, cynnig syniadau ychwanegol.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> cyfrannu'n bwrpasol i drafodaeth grŵp er mwyn dod i'r canlyniadau y cytunwyd arnynt codi pwyntiau o drafodaeth grŵp, gan gytuno neu anghytuno a rhoi rhesymau. 	

Llythrennedd – Llafaredd
ar draws y cwricwlwm
Cyfnod Allweddol 3

Elfennau		Blwyddyn 7	Blwyddyn 8	Blwyddyn 9
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	Agweddau	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:	Mae dysgwyr yn gallu:
	Siarad	<ul style="list-style-type: none"> cyflwyno pynciau a syniadau'n eglur gan ddefnyddio iaith ffurfiol ac amrywio'r hyn y maent yn ei ddweud a sut maent yn ei ddweud er mwyn ennyn diddordeb y gwrandawyr, e.e. <i>mynegiant, tôn y llais, cryfder y sain</i> ymateb i gwestiynau a sylwadau'r gwrandawyr yn adeiladol ac yn fanwl dadlau'n llawn argyhoeddiad gan ddefnyddio gwybodaeth am y pwnc yn effeithiol, e.e. <i>wrth chwarae rôl neu mewn dadl</i> defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn eu cyd-destun 	<ul style="list-style-type: none"> cyflwyno pynciau a syniadau'n gydlynus, gan ddefnyddio technegau'n effeithiol, e.e. <i>strwythur clir, hanesyn i gyflwyno enghraifft, casgliadau credadwy</i> ymateb i farn eraill yn gadarnhaol a phriodol o gael eu herio amddiffyn dadl gyda gwybodaeth a rhesymau, e.e. <i>wrth chwarae rôl neu mewn dadl</i> defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn eu cyd-destun 	<ul style="list-style-type: none"> cyflwyno syniadau a materion yn llawn argyhoeddiad gan ddefnyddio amryw o dechnegau i greu effaith, e.e. <i>cwestiynau rhethregol, apelio at y gwrandawyr, ystumiau</i> ymateb i adwaith y gwrandawyr gan addasu'r hyn y maent yn ei ddweud a sut maent yn ei ddweud cynnal dadl argyhoeddedig, rhagweld safbwyntiau eraill ac ymateb iddynt, e.e. <i>wrth chwarae rôl neu mewn dadl</i> defnyddio ystod o dreigladau'n gywir (treigladau meddal, trwynol a llaes) yn eu cyd-destun
	Gwrando	<ul style="list-style-type: none"> ymateb yn bwylllog i syniadau eraill, gan ofyn cwestiynau cymwys gwrando ar esboniadau o brosesau, dilyniant neu safbwyntiau a nodi'r prif bwyntiau yn eu trefn 	<ul style="list-style-type: none"> ymateb yn gadarnhaol ac ystyrlon i syniadau newydd a safbwyntiau gwahanol gwrando ar wybodaeth a syniadau (ar sgrin neu'n fyw) a nodi sut mae tystiolaeth yn cael ei ddefnyddio, e.e. <i>i amddiffyn barn, neu ei chamddefnyddio, e.e. i gamarwain drwy orliwio</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ystyried perthnasedd ac arwyddocâd gwybodaeth a syniadau a gyflwynwyd iddynt gwrando ar wybodaeth a syniadau ac adnabod sut maent yn cael eu cyflwyno i hybu safbwynt penodol, e.e. <i>defnyddio iaith sy'n darbwyllo/perswadio, anwybyddu ffeithiau anghyfleus, dod i gasgliad afresymegol</i>
Cydweithio a thrafod	<ul style="list-style-type: none"> gwneud amrywiaeth o gyfraniadau i drafodaethau, e.e. <i>arwain, annog a chefnogi eraill</i> cyrraedd consensws a chytuno ar gamau gweithredu mewn grwpiau, e.e. <i>cytuno ar gynllun, pwyso a mesur rhesymau a thystiolaeth.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> cymryd amrywiaeth o rolau, e.e. <i>trefnu, rhoi camau gweithredu ar waith, mewn cyd-destunau grŵp mwy ffurfiol, e.e. wrth weithio gydag oedolion a chyfoedion anghyfarwydd</i> trafod safbwyntiau cyferbyniol, a thrafod y camau nesaf. 	<ul style="list-style-type: none"> ymgymryd ag amrywiaeth o rolau mewn trafodaeth grŵp gan gymryd mwy o gyfrifoldeb dros eu barn, gan gynnwys mewn sefyllfaoedd mwy ffurfiol, e.e. <i>cadeirydd, ysgrifennydd</i> nodi bod amrywiaeth o ddevisiadau o ran camau gweithredu a dod i gytundeb er mwyn cyflawni amcanion y grŵp. 	

Ymestyn

Elfennau	Agweddau	Mae dysgwyr yn gallu gwneud y canlynol.
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	Siarad	Mae'r dysgwyr yn parhau i ddatblygu eu sgiliau siarad a gwrando, a'u sgiliau i gyfrannu i grwpiau a gweithio gydag eraill. Mewn cyflwyniadau ffurfiol maent yn rhugl, yn ynganu'n eglur ac yn defnyddio ystod o dechnegau, gan gynnwys dewis o eirfa, mynegiant, ystum a chyswilt llygad, i gyfleu eu syniadau. Maent yn llunio eu cyflwyniad fel bod gwrandawyr yn gallu dilyn ac maent yn addasu eu defnydd o iaith i amcanion gwahanol yn effeithiol. Mewn cyd-destunau anffurfiol maent yn addasu i natur a maint y grŵp gan ddefnyddio iaith gydweithredol, fel awgrymiadau a chynigion petrus, i ddod i gasgliadau ar y cyd.
	Gwrando	Maent yn gwrando'n ofalus ar siaradwyr unigol a thrafodaethau grŵp, gan ddilyn trywydd syniadau a dadleuon a cheisio deall safbwyntiau eraill. Dangosir eu gwrandawriad sensitif wrth iddynt ddilyn syniadau eraill, gan eu profi drwy eu defnyddio mewn cyd-destunau gwahanol, dadansoddi casgliadau ac arfarnu'n adeiladol. Mewn gwaith grŵp maent yn effro i'r hyn a fyddai'n galluogi'r grŵp i ddatblygu ac yn addasu eu cyfraniadau'n bwrpasol, gan gynnwys trefnu gweithgareddau, denu eraill a thrafod er mwyn dod i gasgliadau.
	Cydweithio a thrafod	